

---

10 Integratieonderwerpen

Aan de orde is het **VAO Integratieonderwerpen (AO d.d. 12/11)**.

De voorzitter:

Zoals de leden weten, hebben zij twee minuten spreektijd. In die twee minuten moeten zij moties indienen en kunnen zij eventueel nog een opmerking maken. Als eerste is het woord aan mevrouw Karabulut van de SP.

Mevrouw Karabulut (SP):

Voorzitter. Integratie is weer helemaal hot. De afgelopen jaren zijn er pieken in de aandacht voor dit onderwerp geweest en daarna zakte de discussie weer weg. Het onderwerp is echter belangrijk genoeg.

Naar aanleiding van het algemeen overleg heb ik de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat veel kanttekeningen te plaatsen zijn bij het onderzoek "Nederlandse moslimjongeren en de Arabische Herfst";

constaterende dat de onderzoeksresultaten tot veel misverstanden en onbegrip hebben geleid;

verzoekt de regering, dit onderzoek over te doen, waarbij motivatie, achtergrond er steun voor extremistische ideeën, zoals het gedachtegoed van IS, degelijk worden onderzocht,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Karabulut. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 80 (32824).

Mevrouw Karabulut (SP):

Gegeven de actualiteit, de discussies en het debat dat wij vorige week hebben gehad over de lange arm van Ankara, over de ongewenste bemoeienis ...

De voorzitter:

Bij een VAO is het handig om binnen de orde van het debat te blijven.

Mevrouw Karabulut (SP):

Dit past heel erg binnen de orde van een debat over integratie.

De voorzitter:

U verwijst naar een debat dat vorige week is afgesloten met het indienen van moties.

Mevrouw Karabulut (SP):

Wij hebben vorige week inderdaad een debat gevoerd, maar nu hebben wij een VAO in verband met een debat dat wij daarvoor hebben gevoerd. Dit is een zeer actueel onderwerp dat ik hierbij mag betrekken. Ik zie dat dit van mijn spreektijd afgaat.

De voorzitter:

Ga uw gang.

Mevrouw Karabulut (SP):

Gegeven de reactie afgelopen weekend van de Turkse regering lijkt het mij zeer van belang dat het gesprek dat de minister heeft toegezegd, zeer snel plaatsvindt en dat de minister ons zeer snel duidelijk maakt wat daarvan het resultaat is. Namens mijn partij onderstreep ik nogmaals dat de inzet moet zijn dat er een duidelijk lijn moet zijn, waarbij duidelijk is dat hier de grens ligt en niet verder. Wij gaan over ons eigen integratiebeleid.

Voor de rest ben ik in afwachting van de plannen van de minister voor daadwerkelijke integratie.

De voorzitter:

Het woord is aan de heer Öztürk. Hij heeft namens de Groep-Kuzu/Öztürk één minuut voor het indienen van moties en het eventueel maken van een opmerking.

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

Voorzitter. Ik dien twee moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat steeds meer geluiden opgaan dat het integratiebeleid is mislukt en "integratie" een vaag begrip blijft;

overwegende dat steeds meer mensen zich afvragen wanneer een individu volgens de maatstaven van de regering is geïntegreerd;

van mening dat de lat om geïntegreerd te kunnen zijn steeds hoger wordt gelegd;

verzoekt de regering om eens en voor altijd duidelijkheid te scheppen over wanneer een individu is geïntegreerd en waar iemand aan zou moeten voldoen, en de Kamer daar zo snel mogelijk over te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Öztürk en Kuzu. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 81 (32824).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de minister heeft toegezegd dat hij gaat bekijken of groeperingen die de sharia willen invoeren, verboden kunnen worden;

overwegende dat er in een weerbare democratie geen ruimte is voor groeperingen die de democratische rechtsorde misbruiken om deze rechtsorde omver te werpen;

overwegende dat hiervan sprake is wanneer groeperingen onze Grondwet met voeten treden;

verzoekt de regering om in het toegezegde onderzoek tevens te bekijken of groeperingen die pal ingaan tegen de verworven vrijheden in onze Grondwet verboden kunnen worden, en hierover de Kamer gelijktijdig te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Öztürk en Kuzu. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 82 (32824).

De heer Azmani (VVD):

Voorzitter. Ik dank de minister voor de twee toezeggingen die hij tijdens het algemeen overleg heeft gedaan over de vier gesloten Turkse organisaties. Er is sindsdien wel het een en ander gebeurd, ook naar aanleiding van wat we hebben besproken tijdens dat algemeen overleg. De minister deed vorige week een heel duidelijke uitspraak over de Turkse verklaring waarin Nederland wordt beschuldigd van racisme. Hij noemde die verklaring ongeïnformeerd en onjuist, en had het over een ongepaste bemoeienis. De VVD-fractie dankt hem daarvoor.

Afgelopen zondag heeft de Turkse minister van Buitenlandse Zaken in een interview die beschuldiging deels teruggenomen. Hij ziet echter nog steeds een rol voor Turkije weggelegd. Ook spreekt hij over "zijn broeders", zelfs als het gaat om Nederlanders met een Turkse achtergrond die de Turkse nationaliteit niet hebben. Het staat volgens de VVD de Turkse regering vrij om haar mening te geven over het Nederlandse integratiebeleid, mits zij dat op een gepaste manier doet. Beïnvloeding van Nederlanders met Turkse grootouders acht de VVD echter onjuist en ongepast. Ik heb het dus over Turkse onderdanen met ouders of grootouders die mogelijk afkomstig zijn uit Turkije. Daarom is het optreden van de minister van integratie ten opzichte

van Turkse organisaties die integratie mogelijk zouden kunnen belemmeren, wat de VVD betreft de juiste weg. De regering moet het toezicht op deze organisaties dan ook voortzetten zonder zich af te laten schrikken door de Turkse regering. Ik vraag de minister van integratie of de VVD erop kan rekenen dat hij hiervan blijvend werk maakt. Kan de minister dat bevestigen?

Mevrouw Karabulut (SP):

De heer Azmani sprak over toezicht op de Turkse organisaties. Ik heb van de minister begrepen dat van toezicht geen sprake is. Of heb ik iets nieuws gemist?

De heer Azmani (VVD):

Nee, het gaat om het monitoren van deze Turkse organisaties. Ik verwijs daarvoor naar de beleidsbrief op basis van het onderzoek rond de Turkse organisaties. Daaraan houdt ik de minister. Ik vraag hem of hij zijn rug recht gaat houden, ondanks de uitlatingen die Turkije op dit moment doet. Ik vraag de minister dus om te bevestigen dat hij op dit vlak zijn rug recht zal houden.

Mevrouw Karabulut (SP):

Ik wil dit even scherp krijgen. Wat is dan exact de verwachting van de heer Azmani van die monitoring? Wat moet de minister volgens hem doen? De minister heeft het monitoren teruggenomen. Hij zegt: ik ga in gesprek en ik zal de Kamer informeren over de resultaten van dat gesprek. De verwachting van de heer Azmani is echter een andere. Ik probeer die even scherp te krijgen.

De heer Azmani (VVD):

Het gaat er in de eerste plaats om, een dialoog op te starten om transparantie van deze organisaties te bewerkstelligen. Zij moeten open en transparant zijn. Daar gaat het wat de VVD betreft om. Dat begint met dialoog en met verwachtingen die de Nederlandse regering in dat kader uitspreekt, en met de reacties die zijn toegezegd. Dat is precies de toezegging die ik van de minister heb gekregen tijdens het algemeen overleg. Verder moet er onderzoek worden gedaan. We moeten bekijken hoe andere landen met deze organisaties omgaan. Ik heb de suggestie gedaan om hierover met de Duitse minister te spreken, omdat men in Duitsland natuurlijk dezelfde ervaringen opdoet.

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

Mijn vraag vult die van mevrouw Karabulut aan. Ik hoorde een heel scherpe toon van de VVD over de brief die de minister heeft gestuurd, terwijl de minister de moslimorganisaties wil omarmen. Hij wil de dialoog aangaan en samen met deze organisaties optrekken. Daarmee wil hij proberen een bijdrage te leveren aan de integratie. Steunt de VVD deze lijn? Of zegt zij: wij houden vast aan onze scherpe houding en wij dwingen de minister de harde woorden te blijven gebruiken die de heer Azmani net heeft gebruikt?

De heer Azmani (VVD):

Volgens mij gaat het erom dat de regering dit helder en duidelijk onder woorden brengt. Men moet zeggen dat integratiebeleid nationaal beleid is en dat er daarbij geen sprake zou moeten zijn van Turkse bemoeienis. Die

bemoeienis zou er ook niet moeten zijn via de lange arm van Turkije en deze organisaties. Ik ga ervan uit dat de minister dat duidelijk maakt. Vandaaruit start je de dialoog om openheid en transparantie van deze organisaties te bewerkstelligen. Als deze organisaties niets te verhullen hebben, waarom zouden ze dan immers niet open en transparant kunnen zijn?

De heer **Öztürk** (Groep Kuzu/Öztürk):

Met andere woorden: de VVD staat volledig achter de brief van de minister. Klopt dat?

De heer **Azmani** (VVD):
Vanzelfsprekend.

□

De heer **Pieter Heerma** (CDA):

Voorzitter. Dit VAO volgt op een algemeen overleg over integratie van enkele weken geleden. In de tussentijd is het een en ander gebeurd; ik kan er niet helemaal om heen. Mevrouw Karabulut en ik hebben tijdens de behandeling van de begroting van Sociale Zaken ook uitgebreid gesproken over het integratiethema. Toen is ook veel gesproken over de toon van het debat. Over de toon die de minister kiest in het debat, zijn vorige week veel vragen gesteld. Lopende dat debat ontstond er nogal wat ophef over een verklaring vanuit de Turkse overheid. De heer Azmani verwees daar net ook naar. De minister koos lopende het debat, hier in de wandelgangen, gelijk een heel scherpe toon in zijn reactie. Ongepast, ongeïnformeerd en onjuist.

Inmiddels — we zijn nu een paar dagen verder — is er het nodige gebeurd. Het ministerie van Buitenlandse Zaken en de regering lijken een wat mildere toon te kiezen. Zojuist is in het vragenuur ook gesteld: ons standpunt is aan de Turkse regering overgebracht. Maar in de tussentijd staat de verklaring nog steeds op de website en benadrukt de Turkse minister ... Ik rond af, voorzitter.

De **voorzitter**:

Ja.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):

De heer Azmani vroeg hier ook naar, voorzitter.

De **voorzitter**:

Ik probeer u wel de ruimte te geven, maar tegelijkertijd hebt u met z'n allen zojuist een debat aangevraagd over precies dit onderwerp. Er is mij gevraagd snel een plenair debat in te plannen met een brief van de regering ter voorbereiding op het debat. Ik probeer een beetje te zoeken naar de behoefte om een opmerking te maken. Nu hoor ik u heel uitgebreid vragen stellen aan de minister. Ik snap dat u een enkele opmerking wilt maken, maar u moet niet een heel debat openen, want daar hebt u al een aanvraag voor gedaan.

De heer **Pieter Heerma** (CDA):

Ik zal mijn betoog concluderen met een gelijksoortige vraag waar de heer Azmani juist ook ruimte voor kreeg. Ik wil die vraag nogmaals benadrukken. In het interview van afgelopen zondag is benadrukt dat de Turkse overheid een rol ziet in het integratiedebat. Het kabinet heeft aangegeven dat niet wenselijk te achten, maar het staat wel. Welke lijn trekt de minister van integratie in deze discussie? Is het onwenselijk? Wordt er een streep getrokken en zegt hij: dit accepteren wij niet?

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Van Weyenberg. Hij heeft twee minuutjes.

□

De heer **Van Weyenberg** (D66):

Voorzitter. In het algemeen overleg heb ik mijn bedenkingen geuit over de brief van de minister over het monitoren van vier Turkse organisaties door dezelfde unit die ook radicalisering in de gaten moet houden. Dat monitoren gebeurt op basis van een rapport waar de onderzoekers inmiddels van zeggen dat de minister het verkeerd heeft begrepen.

Inmiddels heeft de minister besloten om het monitoren achterwege te laten. Ik heb het interview in Buitenhof wellicht anders gehoord dan mijn collega's Azmani en Heerma. Ik vind dat verstandig, want hij besluit nu om in gesprek te gaan, maar waarom heeft hij daar niet in eerste instantie voor gekozen?

Een soortgelijke vraag heb ik bij de publicatie van het rapport van Motivaction. Op verzoek van de minister werd dat een dag voor het overleg gepubliceerd. Inmiddels weten wij dat de minister dat onderzoek al weken kende, ook deels in concept. Hij wist ook al dat je flinke vraagtekens kunt zetten bij het onderzoek zoals dat was gedaan. Ook hierbij constateer ik dat de toon van de minister in de tweede ronde anders was dan in de eerste. Daarmee zie ik een patroon. Problemen benoemen vind ik prima. Een scherp debat voeren is prima. Wij hebben dat deze weken gevoerd. Maar in eerste instantie spreekt de minister dan grote woorden. Als er dan opwinding ontstaat, neemt hij gas terug.

Wat mijn fractie betreft ging het debat veel te veel over religie, veel te veel over groepen in plaats van over het gedrag van individuen, en veel te veel over afkomst in plaats van over toekomst. Het ging veel te weinig over echt meedoen, goed onderwijs en een baan. Daar ligt volgens D66 de sleutel in het hele debat. Daar willen wij met de minister aan verder werken. Dat staat los van iemands geloof, de krant die iemand leest of de vereniging waar iemand lid van is.

De **voorzitter**:

Mevrouw Karabulut mag als eerste interrumperen, want zij stond als eerste op. Een korte vraag graag; het is een VAO.

Mevrouw **Karabulut** (SP):

Zoals altijd.

De voorzitter:

Nee, een korte vraag graag. Gaat uw gang.

Mevrouw Karabulut (SP):

Hoe kijkt de heer Van Weyenberg aan tegen de organisaties waarvan hij zegt dat de minister ze niet moet monitoren? Ziet hij daarin integratiebelemmerende factoren? Wat zijn zijn verwachtingen? Wat wil hij dat de minister daarmee doet?

De heer Van Weyenberg (D66):

Dat heb ik ook in het overleg gezegd. Als er sprake is van beïnvloeding van het politieke debat in Nederland door de Turkse overheid, dan is dat onacceptabel. Wanneer organisaties de vrijheid van mensen belemmeren, moeten wij daar wat aan doen. Ik constateer wel dat de minister op basis van de rapporten geen aanleiding had om direct in te grijpen. Als dat aan de orde is, moet je direct ingrijpen. Ik constateer dat de minister het plan om te monitoren, of toezicht te houden zoals sommige collega's het noemen, heeft ingetrokken.

Mevrouw Karabulut (SP):

Prima. Daar ben ik het ook mee eens. Mijn vraag is echter: wat moet dan wel? U erkent het bestaan van integratiebelemmerende factoren en ook de wijze van opereren, dat er nauwe banden zijn met de Turkse overheid en dat een aantal van deze organisaties veelal met de rug naar de Nederlandse samenleving staan. Vindt D66 dat allemaal prima, bijvoorbeeld ook dat zij via deze organisaties in Nederland demonstraties met een Turkse agenda organiseert? Vindt D66 dat goed? Of zegt D66: nee, dat moet veranderen? En wat zijn dan uw verwachtingen van de minister?

De heer Van Weyenberg (D66):

Om te beginnen: de samenvatting van mevrouw Karabulut van mijn woorden zijn voor haar rekening. Dat was niet mijn inbreng. Voor mij is het helder. De wet is hier heel helder over. De vrijheid van vereniging geldt voor iedereen, ook voor verenigingen waar ik zelf geen lid van zou willen worden. Wij hebben echter een helder wettelijk kader voor wat verenigingen mogen doen. Dat geldt voor alle verenigingen, van de postzegelclub tot de Turkse organisaties.

De heer Marcouch (PvdA):

Ik ben een beetje verrast door de verwijten die collega Van Weyenberg maakt. Ik neem aan dat we bij hetzelfde AO zijn geweest. Daar heeft de minister toch nadrukkelijk aangegeven dat hij met de organisaties gesproken heeft en dat hij nog eens van plan is om ze te spreken? Dit debat is niet naar aanleiding van een optreden in Buitenhof of van welk optreden dan ook. De heer Van Weyenberg is toch ook bij dat AO geweest? Heeft hij ook het verslag van dat AO doorgenomen?

De heer Van Weyenberg (D66):

Ik vind dit een beetje een flauwe opmerking. Ik was bij dat debat. De kern was dat de minister een heel stevige brief

had neergelegd. Daarna heeft hij in de media wel degelijk stappen teruggezet. Dat is wat mij betreft een constatering.

De heer Marcouch (PvdA):

Volgens mij was de constatering in dat AO dat de minister de vinger op de zere plek legt. De heer Van Weyenberg was er ook een voorstander van dat de minister de problemen met die organisaties ging aanpakken. Dat had de instemming van de heer Van Weyenberg.

De heer Van Weyenberg (D66):

Ik heb in dat debat gezegd dat de minister moet ingrijpen als mensen zich niet aan de regels houden. Maar ik heb in dat debat ook gezegd dat ik het opvallend vond dat dat door sommigen als toezicht werd ervaren. Ik constateer dat de minister andere woorden gebruikt ná dat debat dan vóór dat debat. Dat vind ik overigens alleen maar prima.

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

Ik ben het grotendeels eens met D66. De heer Marcouch heeft het vaak over de vinger op de zere plek leggen.

De voorzitter:

U moet uw vraag stellen aan de heer Van Weyenberg.

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

Mijn vraag aan de heer Van Weyenberg gaat erover dat de samenleving de vinger op de juiste en zere plekken heeft gelegd. Ik zie dat de minister de afgelopen dagen en voorheen al, in de afgelopen weken, een verandering in zijn beleid heeft ingezet. Dat keur ik goed. Het is een stap in de goede richting. We moeten er wel hard aan werken om de goede en de juiste richting met de minister te vinden.

De voorzitter:

Wat is uw vraag aan de heer Van Weyenberg?

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

Bent u het met mij eens dat de samenleving, naar aanleiding van dat hele integratiedebat, de vinger op de zere plek heeft gelegd bij het integratiebeleid van het ministerie, waardoor er een verandering is gekomen?

De heer Van Weyenberg (D66):

Ik heb niet zozeer de behoefte om hier als een soort commentator tussen het verschil van opvatting van de heer Öztürk en de minister te gaan zitten. Ik hoop dat hij dat begrijpt. Mijn kern is: laten we het hebben over gelijke monniken, gelijke kappen. Dat principe vind ik heel belangrijk. Als er misstanden zijn, moet de minister ingrijpen. Daar is geen twijfel over mogelijk. Maar laten we vooral ook werken aan het ontwikkelrecht voor jonge kinderen, aan de aanpak van jeugdwerkloosheid en aan het tegengaan van arbeidsmarktdiscriminatie. Daar is nog een wereld te winnen. Ik heb er alle vertrouwen in dat de minister daar vol kracht mee aan de slag gaat.

De heer **Marcouch** (PvdA):

Voorzitter. Ik ga deze gelegenheid gebruiken om de minister te bedanken voor zijn toezeggingen tijdens dat constructieve algemeen overleg. Integratie gaat over samenleven. Samenleven is zoeken naar wat de mensen in het land bindt, vervolgens heel scherp benoemen waar de problemen zijn en waar integratie of emancipatie van mensen wordt belemmerd, om vervolgens met de mensen in de samenleving te werken aan verheffing en aan emancipatie. Ik constateer dat deze minister dat doet. Ik geef volop steun voor wat hij doet en we zullen hem heel scherp houden om dat te blijven doen.

Minister **Asscher**:

Voorzitter. Ik dank de leden voor de vragen en de moties.

De motie-Karabulut op stuk nr. 80 gaat over een meer kwalitatief onderzoek naar aanleiding van het onderzoek van Motivaction. Dat heb ik reeds toegezegd in het debat en per brief. De motie is overbodig en daarom ontraad ik haar. Ik zal de Kamer nog berichten hoe we dat gaan inrichten.

In de motie-Öztürk/Kuzu op stuk nr. 81 wordt de regering verzocht om een individuele definitie van integratie op te stellen. Dat lijkt mij niet de wijze waarop je integratie moet zien. Je moet mensen niet langs een meetlatje leggen. Ik wil mensen juist als individu behandelen en vol de kans geven om mee te doen. Ik ontraad daarom deze motie.

De motie-Öztürk/Kuzu op stuk nr. 82 ziet op een aangehouden motie van de heer Heerma over een onderzoek naar een mogelijk verbod op bewegingen die onze rechtsorde omver zouden willen werpen. Het preadvies over de motie van de heer Heerma kon ik nog niet geven tijdens het debat omdat ik dat in samenspraak met mijn collega van Justitie wil doen. Ik heb Heerma verzocht, die motie aan te houden totdat we schriftelijk, voor het kerstreces, dat preadvies zouden kunnen verstrekken. Daarna kan die motie in stemming komen. Dit betekent dat ik de motie-Öztürk/Kuzu ontraad, want die impliceert allerlei dingen die nu nog helemaal niet aan de orde zijn.

Er zijn ook een aantal vragen gesteld. De regering wil dat Nederland één samenleving is, waarbinnen iedereen, ongeacht je achtergrond, je geloof, je eigen identiteit, je voorkeur, een rol kan spelen en mee kan doen. Zij wil een samenleving zonder scheidslijnen waarin je trots mag zijn op waar je vandaan komt of waar je in gelooft, zonder dat je je door anderen verteld hoeft te laten worden wat je moet denken, wat je moet geloven en wat je moet vinden. Daarover gaat ook dit ingewikkelde debat, het debat over groepsdwang, het debat over beïnvloeding van buiten, het debat over het maken van je eigen keuzes in Nederland. Daar zal ik altijd voor strijden. Als het nodig is, zal ik moeilijke gesprekken voeren en de vinger op de zere plek leggen, maar dat zal ik altijd doen met de intentie om mensen de kans te geven om hun eigen keuzes te maken en te profiteren van de enorme vrijheid in dit land, een vrijheid die groter is dan in heel veel andere landen op de wereld, ook in landen met een opvatting over ons beleid. Dit betekent dat ik daar niets van terugneem, is het antwoord op de vraag van de VVD-fractie. Dank voor de steun die ik voor,

tijdens en na het debat heb gevoeld van een heel groot deel van de Kamer. Dat is belangrijk. Het gaat om een proces waarbij je mensen uiteindelijk ten volle een rol moet laten spelen in de samenleving, waarbij zij daarin meedoen en zij erbij horen.

Ik kan niet zo heel veel met de muggenzifterij die de D66-fractie hier tentoonspreidt. In het debat heb ik aangegeven dat het woord "monitoren" niet begrepen moet worden als "gaatjes in een krant achter in een theehuis". Het staat de heer Van Weyenberg natuurlijk vrij om er daarna een enorm gedoe van te maken, maar het gaat mij erom dat de integratie van de mensen in het land wordt bevorderd. Om dat te doen, maak ik afspraken met organisaties, ook met deze Turkse organisaties. Dat was al gebeurd toen we het debat hadden. Toen had ik al een vervolggesprek gepland en had ik in dat gesprek met die organisaties zelf al aangegeven hoe je het woord "monitoren" moet duiden. Het is prima om dat daarna nog een paar keer uit te venten en te zeggen dat dit toch wel heel bijzonder is en andere grote woorden te gebruiken. Nee, dat klopt niet in de chronologie. Het gaat erom dat we alle mensen in dit land de kans geven om ten volle te profiteren van deze samenleving. Daar staat de regering voor.

De heer **Van Weyenberg** (D66):

Het is jammer dat de minister zo geprikkeld reageert. Volgens mij constateerde ik feitelijk dat hij in Buitenhof andere dingen zei dan in het debat. Dat mag. In die zin begrijp ik deze reactie van de minister niet. Ik vind het een beetje gek, eerlijk gezegd. Hij neemt gewoon gas terug. Ik begrijp niet waarom hij daar zo flauw op reageert, want het is volgens mij gewoon een feit.

Minister **Asscher**:

Nee, ik heb in Buitenhof precies hetzelfde gezegd als in dat debat. Als dat later betwist wordt, noem ik dat muggenzifterij. Verder zijn muggen insecten die ook hun functie en hun plek op aarde hebben. Dat is niet negatief bedoeld en ook niet geprikkeld. Alleen, als je het hebt over zoiets belangrijks als de integratie in Nederland, een proces dat niet voor niets vol in de aandacht staat, waar mensen zorgen over hebben, waar mensen zich voor inzetten, dan vond ik dat als bijdrage aan het debat een beetje beperkt. Laat ik het zo formuleren.

De heer **Van Weyenberg** (D66):

Dat is omdat ik voor nu het hele debat hier niet mag overdoen. Dat is terecht. De minister heeft alle voorstellen gehoord over de werkloosheid van migrantenjongeren. Wij hebben allemaal voorstellen gedaan voor de aanpak van arbeidsmarktdiscriminatie. De minister moet mij hier niet verwijten dat wij geen voorstellen hebben gedaan om te zorgen dat mensen meer kunnen meedoen. Dat vind ik buitengewoon flauw.

Minister **Asscher**:

Ik kom hier om te praten over integratie, als vervolg op een algemeen overleg waarin het echt ging over de kern van de zaak. Zijn mensen vrij in dit land? Worden ze niet door een groep vastgehouden? Kunnen mensen geloven wat ze willen? D66 kiest ervoor om een verondersteld verschil

tussen een uitspraak in Buitenhof en een uitspraak in het debat, hier voorop te stellen. Dat staat D66 vrij.

Mevrouw Karabulut (SP):

Ik zou ook heel graag willen zien dat D66 wat meer kiest voor de individuele persoonlijke vrijheden dan voor een aantal lobbyclubs.

De voorzitter:

Een korte vraag aan de minister.

Mevrouw Karabulut (SP):

Maar dat terzijde ...

De voorzitter:

Mevrouw Karabulut, de heer Van Weyenberg krijgt de gelegenheid om een persoonlijk feit te maken.

Mijnheer Van Weyenberg, u kunt een opmerking maken voor de Handelingen, maar u kunt daarover niet in debat gaan. U mag dit dus markeren.

De heer Van Weyenberg (D66):

Ik blijf voor de vrijheid van vereniging voor iedereen. Dat heeft niets te maken met iemand die wel of niet bij mij heeft gelobbyd.

De voorzitter:

We gaan daarover niet in debat. Mevrouw Karabulut mag een vraag stellen aan de minister.

Mevrouw Karabulut (SP):

Waarvan akte, voorzitter. Mijn vraag gaat over de eerste motie, die de minister ontraadt. Mij was ontgaan dat er inderdaad een breder kwalitatief onderzoek zal worden uitgevoerd, zoals ik heb beschreven in deze motie. Als de minister kan bevestigen dat het geval is, trek ik mijn motie in.

Minister Asscher:

Dat is het geval. Ik heb dat in het debat aangegeven en heb daarover intussen ook gepraat met de Turkse jongeren die het initiatief hebben genomen tot een petitie, omdat zij zich niet aangesproken voelden door het Motivation-onderzoek. Ik heb gezegd: ik betrek jullie daarbij. Ik zal de Kamer erover informeren hoe we dat onderzoek inrichten.

De voorzitter:

Aangezien de motie-Karabulut (32824, nr. 80) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

De minister gebruikt woorden als "muggenzifterij". Hij vergeet dat hij ook vicepremier van alle Nederlanders is en dat D66 kritiek heeft en de vinger ...

De voorzitter:

D66 heeft daarover zelf een debat gevoerd met de minister. Er is ook een persoonlijk feit gemaakt naar aanleiding van een verkeerde duiding. U mag een vraag stellen aan de minister over zijn algemene verhaal. U hoeft echter niet op te komen voor anderen, want dat heeft D66 zelf gedaan en dat ging goed.

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

Ik zou het goed vinden als de minister dit soort woorden niet meer zou gebruiken, voorzitter.

Ik heb een opmerking over de motie op stuk nr. 81. Burgers in Nederland willen duidelijkheid. Ze willen weten waar ze aan toe zijn. Deze minister is minister van integratie en zal die duidelijkheid moeten scheppen. Op het moment dat we duidelijk hebben wat integratie betekent, kan er ook gewerkt worden aan acceptatie. Dat mis ik in het beleid van de minister: een beleid van acceptatie. Dat woord gebruikt hij bijna nooit. Het zou hem sieren om dat woord wel te gebruiken.

Ik heb twee moties ingediend, voorzitter. Of doen we het per motie?

De voorzitter:

Laten we eerst de vraag over deze motie doen. Dat is makkelijker voor degenen die dit debat proberen te volgen. Ga uw gang, minister.

Minister Asscher:

Ik ben het zeer met de heer Öztürk eens. Integratie is een proces van twee kanten. De nieuwkomer moet zich inspannen om de waarden van een land te leren kennen en een bijdrage te leveren, hoe moeilijk dat soms ook is. Tegelijk moet de ontvangende samenleving ook een plek geven aan de nieuwkomer. Daarom heb ik in maart ook een actieplan tegen discriminatie op de arbeidsmarkt gelanceerd, dat verder gaat dan dat van vorige kabinetten. Dat hoort ook bij integratie. Je mag van mensen vragen dat ze zich inzetten en dat ze tegenstand en soms vooroordelen overwinnen. Tegelijk mag je aan de ontvangende samenleving vragen om mensen een eerlijke kans te geven. Daarmee is niets nieuws gezegd, maar ik zie niet hoe dat kan leiden tot een soort individueel meetlatje, zoals in de motie wordt gesuggereerd.

De voorzitter:

Mijnheer Öztürk, uw tweede vraag.

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

De woorden van de heer Asscher zijn fantastisch. Prachtige, leuke woorden. Maar welke daden en feitelijkheden heeft hij de afgelopen twee jaar laten zien om het acceptatieproces daadwerkelijk met projecten en met ontwikkelingen op gang te brengen, met zijn medewerkers en met al die miljoenen euro's die wij hem namens de Kamer hebben toe- vertrouwd?

Minister Asscher:

Ik denk dat deze vraag al bedacht was voordat ik het antwoord op de vorige vraag had gegeven. Ik noemde namelijk zonet dat ik in maart een actieplan tegen discriminatie op de arbeidsmarkt heb gelanceerd. Binnenkort vindt de Kamer daar in de Wet aanpak schijnconstructies concrete voorstellen voor. Als de heer Öztürk nog heel even zijn geduld had bewaard met deze vraag en met zijn afscheidingsbeweging, was hij misschien veel enthousiaster geweest.

De voorzitter:

Mijnheer Öztürk, u had ook nog een vraag over uw tweede motie.

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

Vorige week was een dieptepunt in de Nederlandse democratie.

De voorzitter:

Nee, u mag ...

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

De Grondwet is met voeten getreden en ik heb een motie ingediend om partijen die onze Grondwet met voeten treden, aan te pakken. Ik vind het bijzonder jammer dat deze minister, die vorige week fantastische woorden heeft gesproken waar ik achter sta, daar geen daden aan toevoegt.

Minister Asscher:

In dit huis wordt gedebatteerd. Er worden mooie dingen gezegd en lelijke. Een Kamerlid hoort in dit huis repliek te geven. Niet in de media. Niet makkelijk. Niet een commentaarpositie. U zit in de Kamer om repliek te geven. Ik was er en heb van repliek gediend. Uw collega's in de Kamer gingen ieder op hun eigen manier het debat met de heer De Graaf aan, maar u komt nu een week later met mosterd na de maaltijd in de vorm van een flutmotie, mijnheer Öztürk. Het siert een democraat om er te zijn als democratische rechten bedreigd worden. In het debat dat hierover is gevoerd, stond ik er wel en de heer Öztürk niet.

De voorzitter:

Het siert een minister niet om moties die worden ingediend door Kamerleden als "flutmoties" te kwalificeren.

Minister Asscher:

Ik neem dat terug. Ik zou deze motie willen ontraden.

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

De minister verlaagt zich. Hij vergeet nogmaals dat hij vicepremier van alle Nederlanders is. Ik weet dat dit pijn doet, het doet mij ook pijn, maar ik zou persoonlijke zaken opzij kunnen zetten om samen te bouwen aan een beter Nederland.

De voorzitter:

Wat is uw vraag?

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

Iedereen die de Grondwet met voeten treedt, of dat nu in de Kamer of daarbuiten is, moet worden aangepakt, juridisch of op een andere manier. Ik zal dat in de Kamer doen. Ik verwacht van de minister dat hij met al zijn ambtenaren en het kabinet een bijdrage levert aan het aanpakken van mensen die de Grondwet met voeten treden.

Minister Asscher:

Zoals de heer Öztürk weet, zal ik dat altijd doen. Ik vond het daarom ook jammer dat hij er niet was om dat in het debat te tonen. Je kunt dat altijd in tweede instantie doen. Daar is nu blijkbaar sprake van. Ik stel dat zeer op prijs.

De voorzitter:

Ik geef het woord aan de heer Heerma. De heer Öztürk kon overigens niet meedoen aan het debat, omdat hij daar geen spreektijd voor had.

De heer Pieter Heerma (CDA):

Het blijft toch bijzonder, dat moet ik de minister inderdaad nageven, dat de heer Öztürk nu een motie indient in reactie op een motie waar we vorige week uitgebreid met elkaar over gedebatteerd hebben. In dat debat was er ruimschoots de kans om daarover mee te praten.

De voorzitter:

Mijnheer Heerma, deze vraag had u aan de heer Öztürk moeten stellen toen hij die motie indiende. Dat hebt u niet gedaan.

De heer Pieter Heerma (CDA):

Ik heb wel een vraag aan de minister.

De voorzitter:

Het moet dan een vraag aan de minister zijn en geen vraag aan de heer Öztürk via de minister.

De heer Pieter Heerma (CDA):

Mijn vraag aan de minister is de volgende. Ik heb vorige week een motie ingediend. De minister heeft vorige week bij herhaling laten zien dat hij daar positief tegenover staat. Ik hoor hem dat nu niet zeggen. Ik neem toch aan dat die positieve grondhouding er nog steeds is bij de minister?

Minister Asscher:

Noch op deze vraag, noch op andere vragen, wil ik een ander antwoord geven dan vorige week. We gaan dat doen. Ik heb in het debat echter ook gezegd dat er, omdat het om zo'n fundamentele zaak gaat, een schriftelijk preadvies zal komen na ruggenspraak met de minister van V en J en dat er sprake is van een welwillende grondhouding. Wij werken daaraan. Ik heb toegezegd om dat voor Kerstmis te verstrekken.

De voorzitter:

Mijnheer Öztürk, u krijgt alleen het woord als u een persoonlijk feit kunt maken en niet om in debat te gaan. U hebt ruimschoots de kans gekregen om vragen te stellen. Gaat u een persoonlijk feit maken? Waar gaat dat over?

De heer Öztürk (Groep Kuzu/Öztürk):

Het gaat over mijn naam en hetgeen de heer Heerma heeft gezegd.

De voorzitter:

Nee, bij een persoonlijk feit gaat het erom dat u persoonlijk beledigd bent. Als het over de inhoud gaat, moet dat besproken worden als u daar staat. Ik ben al voor u opgekomen, omdat u niet meedeed aan het debat. Ik ben voor u opgekomen toen een motie die u hebt ingediend, werd gekwalificeerd in bepaalde termen die ik niet ga herhalen aangezien dat teruggenomen is.

Ik stel om het VAO hiermee te beëindigen. Het debat hierover zal op heel veel verschillende momenten in de Kamer doorgaan.

De beraadslaging wordt gesloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: Bermdsen-Jansen